

Roofvogelonderzoek in het buitenland

Roel May

Sinds 1991 loopt er in Zuid-Schotland een gezamenlijk project van de Institute of Terrestrial Ecology (Britse Instituut voor Terrestrische Ecologie) en de Game Conservancy Trust (Organisatie voor Wildbeheer). Deze Joint Raptor Study (Gezamenlijke Roofvogelstudie) onderzoekt de invloed van roofvogels op Schotse sneeuwhoen-populaties. Het project trekt veel bekijks in Groot-Brittannië. Veel mensen verwachten dat er concrete antwoorden uit deze studie zullen komen, maar of dat ook zo is...?

Het Schotse Sneeuwhoen *Lagopus lagopus scoticus* is naast de distel, de regen en de heide één van de symbolen van Schotland. Zij is bij veel mensen waarschijnlijk ook bekend door de whisky Famous Grouse. Deze hoendersoort behoudt in tegenstelling tot zijn verwant van het vasteland het hele jaar door zijn donkerrode kleur. Zij komt voor in heide- en hoogveengebieden. In Schotland vormt de soort een prooi voor verschillende roofvogels en -dieren. Gevaar op de grond komt van de vos en kleine marterachtigen. Vanuit de lucht wordt zij voornamelijk bejaagd door de Blauwe Kiekendief *Circus cyaneus* en de Slechtvalk *Falco peregrinus*. In mindere mate hebben ze ook te duchten van Buizerd *Buteo buteo*, Havik *Accipiter gentilis*, Sperwer *Accipiter nisus* en Steenarend *Aquila chrysaetos*. Daarnaast hebben Bonte en Zwarte Kraaien *Corvus corone* het voorzien op de eieren.

De roofvogels waarvan het Schotse sneeuwhoen het meest te duchten heeft, zijn Blauwe Kiekendief en Slechtvalk. De Blauwe Kiekendief is een langpotige roofvogel met een lange staart en lange, iets afgeronde vleugels. Het zijn vogels van open vlakten, moerassen en steppen, waarover zij laag heen en weer vliegen, op zoek naar kleine zoogdieren, vogels, reptielen en kikkers. De Blauwe Kiekendief heeft een opvallende geslachtsdimorfie. Het vrouwtje is bruin, het mannetje grijs; jonge mannetjes lijken op het vrouwtje, totdat ze het volwassen kleeed krijgen. De meeste kiekendieven nestelen op de grond.

De Slechtvalk is een roofvogel met lange spitse vleugels, opvallende bakkebaarden en een snelle vlucht. Daarbij worden 'roeiende' vleugelslagen af en toe onderbroken door lange glijpauzes. Het zijn vogels van open terrein, kliffen, bergen en heide. De Slechtvalk jaagt door met grote snelheid en met aangelegde vleugels op een vliegende prooi te stoten. Ze nestelen meestal op rotsrichels. De Slechtvalk wordt al eeuwenlang bij de valkenjacht gebruikt.

In Groot-Brittannië is voor vele mensen van de 'upper class' de jacht een 'way of life'. Er wordt gejaagd op vele soorten wild, zoals vossen, edelherten, reeën, fazanten, patrijzen, houtsnippen en Schotse sneeuwhoenders. Het Schotse

Foto: nest Blauwe Kiekendief in karakteristiek biotoop (heide) in Schotland (Roel May).

sneeuwhoen wordt meestal bejaagd in drijfjachten en wordt gezien als het moeilijkste jachtwild. Vele maanden voor de officiële jacht opent in augustus is het al een drukte van belang rondom het Schotse sneeuwhoen. Er worden tellingen verricht op de verschillende landgoederen, waar ze worden geschoten. Voorspellingen worden gedaan omtrent het aantal te schieten vogels en het aantal mogelijke jachtdagen. De landgoederen waar dit alles plaatsvindt worden ook wel 'grouse moors' genoemd. Deze bestaan uit heide- en hoogveengebieden waar verder soms nog schapen op grazen. Deze 'moors' worden het hele jaar door speciaal beheerd om een zo groot mogelijke Schotse sneeuwhoen-populatie te behouden. Het beheer richt zich op het behoud van de heide en de jacht op vossen en kraaien. Het heidebeheer bestaat uit het branden van stukken volwassen heide om zo een mozaïek te krijgen van heide in verschillende leeftijden. Vroeger werd door de wildbeheerders van de 'grouse moors' niet alleen gejaagd op vossen en kraaiachtigen maar ook op roofvogels. Alle natuurlijke jagers werden vervolgd als ongedierte. Halverwege deze eeuw kwam daar verandering in met de wettelijke bescherming van roofvogels. De controverse bestaat echter nog steeds. Wildbeheerders zien het liefst een gecontroleerde jacht op roofvogels en een zo hoog mogelijke stand van het Schotse sneeuwhoen. Volgens hen hebben roofvogels een te grote invloed op de Schotse sneeuwhoen-populaties, waardoor er zo niets over blijft voor de jacht door mensen. Daarentegen doen natuurbeschermers op hun beurt er alles aan om illegale praktijken tegen te gaan.

Onder deze omstandigheden is het belangrijk te weten wat de invloed van roofvogels op het Schotse sneeuwhoen precies is. Daarom is de 'Joint Raptor Study' opgezet. Zij wordt uitgevoerd door de Institute of Terrestrial Ecology en de Game Conservancy Trust. De 'Joint Raptor Study' werkt met de volgende vragen:

- Als er meer Schotse sneeuwhoenders of andere prooidieren zijn, komen er dan ook meer roofvogels (in het bijzonder Blauwe Kiekendief en Slechtvalk)?
- Varieert het dieet van roofvogels (in het bijzonder bovengenoemde soorten) in reactie op het aantal aanwezige Schotse sneeuwhoenders en andere prooidieren?
- Wat is het gecombineerde effect van bovengenoemde vragen op Schotse sneeuwhoen-populaties en hoe beïnvloedt dit de dichtheid van Schotse sneeuwhoenders?

Deze vragen zijn van groot belang voor wildbeheerders van heidegebieden. Als goed beheer resulteert in toenemende aantallen Schotse sneeuwhoenders, zal het aantal roofvogels dan in gelijke mate toenemen? En daarbij ook de predatie op het Schotse sneeuwhoen? Of zal het aantal roofvogels gelijk blijven? Aan de andere kant: zullen Schotse sneeuwhoen-populaties die gereduceerd zijn tot lage

dichtheden laag blijven door een hoge roofvogel-predatie zelfs wanneer het beheer verbetert? Veel mensen hebben grote verwachtingen van de uitkomsten van dit onderzoek. In Groot-Brittannië is veel weerstand tegen de jacht omdat dit vooral een zaak is voor de 'upper class'. Net als in Nederland begint men in Groot-Brittannië steeds positiever tegenover de natuur te staan. De jagers zijn hier de dupe van en worden als moordenaars afgeschilderd.

Het meningsverschil tussen jagers en niet-jagers gaat over de invloed van roofvogels op hun prooien. Wildbeheerders en jagers hopen dat het uiteindelijk mogelijk wordt een gecontroleerde jacht uit te voeren op roofvogels. De natuurbeschermers daarentegen hopen dat iedereen zal inzien dat roofvogels lang niet zo gevaarlijk en schadelijk zijn als velen denken. Er is al veel interesse getoond van de kant van de televisie, radio en de krant. De vraag is of er concrete antwoorden uit deze studie zullen komen. Er is inmiddels veel bekend over de invloed die roofvogels hebben op Schotse sneeuwhoen-populaties, maar het is moeilijk om dit te vertalen naar de praktijk. Hoeveel is een Schots sneeuwhoen waard en hoeveel een Blauwe Kiekendief of een Slechtvalk? Wanneer kan gesproken worden van een grote invloed van de roofvogels? Ik denk, en met mij de wetenschappers die dit onderzoek uitvoeren, dat er hoogstens een soort van subsidie of schadevergoeding zou kunnen komen voor de landeigenaren voor het feit dat er roofvogels zijn op hun landgoed. Waarschijnlijk nog zal alles bij hetzelfde blijven. De 'koude oorlog' tussen de wildbeheerders en de jagers enerzijds en de natuurbeschermers anderzijds zal blijven bestaan.

Famous Grouse

Bird of the moors
Thy name renowned
Thy call well-known
Thy dark red feathers
Hidden in the heather
For enemies many and fierce
Harrier, Peregrine, Fox and Crow

And once a year
Man
Who shoots till drunk.

Adres: 1^e Atjehstraat 52^{III}, 1094 KP Amsterdam